

ANKARA KEÇİSİ OĞLAKLARININ BÜYÜME KABİLİYETİ ÜZERİNE BAZI
FAKTÖRLERİN ETKİLERİ

Namık Celâl Özekin*

Halil Akçapınar**

Some factors affecting on the growth of Angora Goat kids

Summary: *This research was undertaken to study the growth and survival power of the Angora Goat kids, which is specific to Turkey, up to the age of one year. To study the growth ability of 153 kids, their live weight values in different periods were determined. Birth weights were, on average, 2.6 kg for males, 2.4 kg for females, 2.5 kg for singles and 2.4 kg for twins. The average 120th day weaning weight were 14.2 kg for males; 12.7 kg for females; 13.5 kg for singles and 12.5 kg for twins.*

Kids with mothers of two years old had the lowest live weights with an average of 12.7 kg where as those with mothers of 4 years old had the highest live weight average of 15.2 kg.

The males were 17.3 kg; the females 19.2 kg; the singles 16.3 kg; the twins 14.9 kg; at the end of 6 months and one year average live weights were 20.8, 16.3, 18.6 and 17.1 respectively.

The differences in average live weights were significant between sex groups ($P < 0.01$) at birth and on the 120th, 180th and 360th days, the difference in average live weight was significant only for the 120th day in the birth type groups ($p < 0.05$). The differences within mother age groups were significant at birth and on the 120th day ($p < 0.01$) and at 180th day ($p < 0.05$).

The survival power values were % 86.9, 84.5, 82.1 for males, % 89.0, 84.0, 84.0 for females, % 87.5, 83.1, 82.5 for singles and % 91.7, 91.7, 87.5 for twins on their 120th, 180th and 360th days respectively. A significant correlation was observed between the mother's age and the survival power. Those with older mother's had higher survival power than those with younger mothers.

* Uz. Vet.Hek. Lalahan Zootečni Araştırma Enstitüsü, Ankara-Turkey.

** Doç.Dr. A.Ü. Veteriner Fakültesi Zootečni Anabilim Dalı, Ankara-Turkey.

Özet: Bu araştırma Türkiye'nin kendine mahsus bir keçi ırkı olan Ankara Keçisi oğlaklarının bir yaşa kadar büyüme ve yaşama gücünü incelemek amacıyla yapılmıştır. Büyüme kabiliyetini incelemek için 153 baş oğlağın çeşitli dönemlerdeki canlı ağırlık değerleri kullanılmıştır. Ortalama doğum ağırlığı erkeklerde 2.6 kg, dişilerde 2.4 kg, teklerde 2.5 kg ve ikizlerde 2.4 kg'dır. Süt kesim ağırlığı olan 120. günde ortalama canlı ağırlığı yönünden erkekler 14.2 kg, dişiler 12.7 kg, tekler 13.5 kg ve ikizler 12.5 kg değer göstermişlerdir. Bu dönemin en düşük canlı ağırlık ortalamasını 12.7 kg'la anası 2 yaşlılar, en yüksek ortalama canlı ağırlığı 15.2 kg'la anası 4 yaşlılar göstermiştir.

6. ay ağırlığı yönünden erkekler 17.3 kg, dişiler 15.2 kg, tekler 16.3 kg, ikizler 14.9 kg, olmuş, bir yaş ortalama canlı ağırlık ise aynı sırayla 20.8, 16.3, 18.6 ve 17.1 kg'dır.

Doğum, 120, 180 ve 360 günlük ortalama canlı ağırlık yönünden cinsiyet grupları arasındaki farklılıklar önemli ($p < 0.01$) olurken, doğum tipi grupları arasında ortalama canlı ağırlık yönünden bu dört dönem içinde yalnız 120.günde önemli ($p < 0.05$) dir. Ana yaşı grupları arasındaki farklılık doğum ve 120.günde ($p < 0.01$) ve 180.günde ise ($p < 0.05$) önemlidir.

Yaşama gücü yönünden 120, 180 ve 360. günlerde erkekler % 86.9, 84.5 ve 82.1, dişiler % 89.0, 84.0 ve 84.0, tekler % 87.5, 83.1 ve 82.5 ve ikizler % 91.7, 91.7, ve 87.5 oranında değer göstermişlerdir. Ana yaşı, yaşama gücüne önemli derecede etki yapmış olup anası yaşlı olanlar yüksek yaşama gücü gösterirken, anası genç olanlar düşük yaşama gücü göstermişlerdir.

Giriş

Türkiye, arazi yapısı ve iklim şartları yönünden büyük farklılıklar gösteren çeşitli bölgelerden meydana gelmektedir. Bu bölgelerden yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk bir iklime sahip olan Doğu ve Orta Anadolu'da arazi ve mera yapısı ile iklim şartları entansif hayvancılığa gerekli imkanı vermemektedir. Böyle bölgelerde yağlı kuyruklu yerli koyun ırklarıyla keçiler halka daha iyi ekonomik imkanlar sağlayabilmektedir. Ülkemizde yaklaşık 20 milyon civarında keçi mevcuttur. Bunun yaklaşık 3.5 milyonunu (% 17.5) Ankara Keçisi olarak adlandırılan Tiftik Keçisi teşkil etmektedir (12). Tiftik Keçisinin Türkiyedeki sayısı tiftik fiatlarının düşük olması, meraların tarım arazisi haline getirilmesi ve ormanların yasaklanması gibi faktörlerin etkisiyle yıllara göre değişiklik göstermektedir. Bu şartların uygun olduğu yıllarda Tiftik Keçi sayısı artmakta, aksi takdirde azalmaktadır. Türkiye'de Tiftik Keçisinin yoğun olarak yetiştirildiği bölgeler

Orta ve Güney Anadolu bölgeleridir. Tiftik Keçi varlığının yaklaşık % 85 i Orta Anadolu'da, % 15 i Güneydoğu Anadolu'da yetiştirilmektedir (12). Ankara Keçisinin en yoğun yetiştirildiği il Ankara'dır. Onu da Konya ve Eskişehir takip etmektedir(8,12). Tiftik keçisinin bedeni, uzun parlak, yumuşak, bukleli ve çok değerli kumaşlar yapımında kullanılan ve tiftik denen kıl örtüsüyle kaplıdır. Ankara Keçisi yetiştiriciliğinde karlılığın temelini keçilerden elde edilen yıllık tiftik verimi teşkil eder.

Ankara Keçisi, evcil keçi ırklarına köken teşkil eden yabancı keçilerin en önemlilerinden olan Capra Prisca grubu keçilerdendir. Anadolu'ya Orta Asya'dan 13.yüzyılda göç eden Oğuzlar tarafından getirildiği sanılmaktadır (2). Orta Anadolu'nun tabiat ve iklim şartlarına kısa zamanda intibak eden Tiftik Keçisi bu bölgenin özel bir ırkı durumuna gelmiştir. 1839 yılına kadar sadece Ankara ve çevresindeki illerde yetiştirilen Tiftik Keçisi daha sonraları diğer ülkeler tarafından da götürülerek yetiştirilmeye çalışılmıştır. Ancak bu keçinin yetiştiriciliğinde A.B.D.leri ile Güney Afrika başarılı olabilmıştır(8).

Dünya Ankara Keçisi varlığının büyük bölümüne sahip olan Türkiye (3), tiftik üretimi bakımından yakın yıllara kadar başta gelmekteydi ve dünya tiftik piyasasını elinde tutmaktaydı. Son zamanlarda bu gücünü kaybetmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra Ankara Keçilerinin ıslahı ve tiftiğin değerlendirilmesi konuları ciddi şekilde ele alınmış ve çıkarılan kanunla damızlık ihracatı durdurulmuş, Tiftik Keçi yetiştiriciliğini desteklemek ve geliştirmek amacıyla Tiftik Cemiyeti kurulmuştur. Bu cemiyetin faaliyetleri oldukça olumlu sonuçlar ortaya koymuştur. Türkiye'nin ve özellikle Orta Anadolu'nun özel bir ırkı olarak kabul edilen Ankara Keçileri üzerinde Türkiye'de yapılmış ıslah ve yetiştirme ile ilgili çalışma sayısı sınırlı denecek kadar azdır (1,5,6,7,8). Diğer taraftan A.B.D., Güney Afrika ve Pakistan gibi ülkelerde de bu konuda çalışmalar yapılmıştır (4,10,11).

Bu araştırma ülkemiz hayvancılığında önemli bir yeri bulunan ve Orta Anadolu'nun özel bir keçi ırkı kabul edilen Tiftik Keçisi oğlaklarının çeşitli dönemlerdeki büyüme ve yaşama gücü kabiliyetini incelemek için yapılmıştır.

Materyal ve Metot

Araştırmanın materyalini, Lalahan Zootekni Araştırma Enstitüsünde 1980 yılında doğan 184 baş Ankara Keçisi oğlağı teşkil et-

miştir. Bunlardan 153'ünün çeşitli dönemlerdeki canlı ağırlıkları, büyüme özelliğinin değerlendirilmesinde kullanılmıştır. Oğlaklar doğdukları gün 3-18 saat içinde anaları tarafından kurutulduktan sonra tartılmışlar ve böylece doğum ağırlığı değerleri elde edilmiştir. İlk doğan oğlak bir aylık kadar olduktan sonra başlanan ve 15 gün arayla yapılan tartılarla 180. güne kadar canlı ağırlıkları tesbit edilmiş ve interporasyonla 30,60,90,120,150,180 gün ağırlıkları elde edilmiştir. Bir yaş civarında da tekrar tartıları yapılarak bir yaş ağırlıkları bulunmuştur.

Oğlakların doğum ve çeşitli dönemlerdeki canlı ağırlıklarını etkileyen cinsiyet, doğum tipi ve ana yaşı gibi faktörlere ait etki paylarını ve bunlara ait karcer toplamlarını hesaplayabilmek için en küçük kareler metodu (Least Squares Method) kullanılmıştır. Bunun için kurulan doğrusal modelde, oğlaklar cinsiyet grubu olarak erkek ve dişi, doğum tipi grubu olarak tek ve ikiz doğan, ana yaşı grubu olarakta 2,3,4,5,6,7 ve 8 yaşlı analardan doğanlar şeklinde gruplandırılmıştır.

Oğlakların doğumdan itibaren 120. güne kadar analarını emmeleri sağlanmış, bir aylıktan başlanıp, üç aylık olana kadar ana sütüne ilâve olarak fert başına 50 gr kesif yem ve 50 gr kuru yonca verilmiştir. Üç aydan itibaren oğlaklar merada otlatılmaya başlanmıştır. Bu durum oğlaklar yedi aylık olana kadar devam etmiş ve iklim şartlarından dolayı oğlaklar ağıla alınmışlardır. Oğlaklar bir yaş oluncaya kadar da kesif yem ve kuru otlarla beslenmişlerdir.

Bulgular

Büyüme

Oğlaklarda doğum ağırlığı ve büyüme özelliğini belirlemek için 30,60,90,120,150,180 ve 360 günlük canlı ağırlık değerleri ele alınmıştır. İncelenen bu dönemlerde oğlaklar cinsiyet, doğum tipi ve analarının yaşına göre değerlendirilmiş ve elde edilen istatistiki değerler Tablo 1'de verilmiştir. Tablo-1 incelendiğinde teklerin bütün dönemlerde ikizlerden daha yüksek ortalama değerler gösterdiği anlaşılmaktadır. Erkek oğlakların, doğum ağırlığı 2.6 kg olurken 30,60, 90,120,150,180 ve 360 gün ağırlıkları sırası ile 6.8, 10.6, 13.1, 14.2, 15.3, 17.3 ve 20.8 kg olmuştur. Dişi oğlakların doğum ağırlığı 2.4 kg ve yukarıda belirtilen dönemlerdeki ortalama canlı ağırlık değerleri aynı sıra ile 6.3, 9.6, 10.4, 12.7, 13.6, 15.2 ve 16.5 kg olmuştur. Ana

Tablo 1. Ankara Keçisi Oğlaklarının Çeşitli Dönemlerdeki Canlı Ağırlıkları İle İlgili İstatistik Değerler (kg).

Gruplar	Fert sayısı	Doğum Ağırlığı		30 Gün Ağırlığı		60 Gün Ağırlığı		90 Gün Ağırlığı	
		x	Sx	x	Sx	x	Sx	x	Sx
Erkekler	69	2.60	0.06	6.85	0.13	10.60	0.22	13.1	0.31
Dişiler	84	2.40	0.05	6.29	0.12	9.60	0.19	10.4	0.25
Tekler	132	2.50	0.04	6.66	0.10	10.20	0.16	12.6	0.22
İkizler	21	2.45	0.11	5.80	0.18	8.90	0.34	11.5	0.48
Anası 2 yaşlılar	10	2.25	0.14	6.13	0.26	9.90	0.38	11.5	0.47
Anası 3 yaşlılar	23	2.32	0.11	6.45	0.25	9.10	0.37	10.6	0.49
Anası 4 yaşlılar	20	2.09	0.16	7.40	0.27	11.40	0.65	13.9	0.92
Anası 5 yaşlılar	30	2.60	0.10	6.44	0.21	9.90	0.35	12.7	0.43
Anası 6 yaşlılar	34	2.70	0.10	6.70	0.17	10.40	0.25	13.0	0.35
Anası 7 yaşlılar	22	2.55	0.10	6.40	0.20	10.00	0.43	13.1	0.55
Anası 8 yaşlılar	24	2.45	0.10	6.50	0.27	10.00	0.44	12.5	0.58

Gruplar	Fert sayısı	120 Gün Ağırlığı		150 Gü Ağırlığı		180 Gün Ağırlığı		360 Gün Ağırlığı	
		x	Sx	x	Sx	x	Sx	x	Sx
Erkekler	69	14.2	0.33	15.3	0.35	17.30	0.44	20.8	0.52
Dişiler	84	12.7	0.27	13.6	0.29	15.20	0.34	16.5	0.34
Tekler	132	13.5	0.23	14.5	0.08	16.30	0.30	18.6	0.36
İkizler	21	12.5	0.57	13.2	0.62	14.90	0.80	17.1	0.97
Anası 2 yaşlılar	10	12.7	0.50	13.8	0.60	15.20	0.70	18.9	0.88
Anası 3 yaşlılar	23	11.5	0.53	12.5	0.56	13.90	0.69	16.4	0.99
Anası 5 yaşlılar	10	15.2	1.03	16.5	1.10	18.50	1.23	19.6	1.60
Anası 4 yaşlılar	30	13.4	0.43	14.2	0.45	16.40	0.60	18.5	0.70
Anası 6 yaşlılar	34	13.4	0.37	15.0	0.44	17.00	0.54	18.9	0.60
Anası 7 yaşlılar	22	13.9	0.58	14.7	0.64	16.50	0.74	18.8	0.95
Anası 8 yaşlılar	24	13.6	0.65	14.5	0.69	15.90	0.84	18.6	1.02

yaşı grupları yönünden inceleme yapıldığında doğum ağırlığı bakımından en yüksek ortalama değeri (2.7 kg) anası 6 yaşlı olan grubun en düşük değeri (2.09 kg) ise anası 4 yaşlı olan grubun gösterdiği anlaşılmaktadır. Büyümenin çeşitli dönemlerindeki ortalama canlı ağırlık değerleri yönünden anası 3 yaşlı olan grup en yüksek değerleri gösterirken diğer gruplar benzer ortalama değerler göstermişlerdir.

Oğlakların doğum ve çeşitli dönemlerindeki canlı ağırlıklarının etkileyen cinsiyet, doğum tipi ve ana yaşı gibi faktörlerin etkileri en küçük kareler metodu (Least Squares Method) ile hesaplanarak elde edilen değerler Tablo-2'de verilmiştir. Etkileri incelenen faktörlerin oğlakların doğum ve çeşitli dönemlerdeki canlı ağırlıklarına etkileri ile ilgili varyans analizi yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo-3'de verilmiştir. Tablo-2 ve-3 incelendiğinde doğum ve diğer dönemlerdeki canlı ağırlıklar yönünden cinsiyet grupları, doğum tipi grupları ve

Tablo 2. İncelenen Faktörlerin Oğlakların Çeşitli Dönemlerindeki Canlı Ağırlıklarına Etki Payları (EP).

Faktörler	Fert Sayısı	Doğum Ağırlığı	30 Gün Ağırlığı	60 Gün Ağırlığı	90 Gün Ağırlığı
Beklenen Ortalama	153	2.372	6.279	9.545	11.678
Erkekler	69	0.097	0.288	0.497	0.458
Dişiler	84	-0.097	-0.288	-0.497	-0.458
Tekler	132	0.073	0.417	0.760	1.024
İkizler	21	-0.073	-0.417	-0.760	-1.024
Anası 2 yaşlılar	10	-0.214	-0.622	-0.525	-1.223
Anası 3 yaşlılar	23	-0.094	-0.164	-1.110	-1.962
Anası 4 yaşlılar	10	-0.335	0.772	1.175	1.210
Anası 5 yaşlılar	30	0.140	-0.178	-0.250	0.183
Anası 6 yaşlılar	34	0.293	0.207	0.412	0.713
Anası 7 yaşlılar	22	0.160	-0.062	0.206	1.068
Anası 8 yaşlılar	24	0.050	0.047	0.092	0.011

Faktörler	Fert Sayısı	120 Gün Ağırlığı	150 Gün Ağırlığı	180 Gün Ağırlığı	350 Gün Ağırlığı
Beklenen Ortalama	153	12.976	13.960	15.550	18.093
Erkekler	69	0.682	0.803	1.717	2.046
Dişiler	84	-0.682	-0.803	-1.717	-2.046
Tekler	132	0.724	0.765	0.440	0.802
İkizler	21	-0.724	-0.765	-0.440	-0.802
Anası 2 yaşlılar	10	-1.116	-1.075	-1.132	0.354
Anası 3 yaşlılar	23	-1.992	-2.054	-1.545	-1.837
Anası 4 yaşlılar	10	1.657	2.017	2.834	1.154
Anası 5 yaşlılar	30	-0.125	-0.324	-2.888	-0.188
Anası 6 yaşlılar	34	0.606	0.763	1.612	0.740
Anası 7 yaşlılar	22	0.748	0.435	0.859	0.370
Anası 8 yaşlılar	24	0.221	0.237	0.260	0.114

ana yaşı grupları arasında önemli düzeyde farklılıklar olduğu görülmektedir. Tablo-3 incelendiğinde incelenen canlı ağırlıklara etkileri hesaplanan faktörlerin toplamının etkisi ve cinsiyetin etkisi bütün dönemlerde önemli düzeyde ($p < 0.01$) olurken doğum tipinin etkisi 30. günden 150.günc kadar önemli düzeyde olmuştur. Ana yaşının etkisi ise doğum, 90, 120 ve 150 günlük ağırlıklarda yüksek düzeyde ($p < 0.01$), 60 ve 180 günlük ağırlıklarda ise düşük düzeyde ($p < 0.05$) önemli olmuştur. Cinsiyet ve doğum tipi grupları erkek, dişi ve tek, ikiz olmak üzere 2'şer alt gruptan oluştuğu için farklılıklar erkekler ve tekler lehine, dişiler ve ikizler aleyhinedir. Ana yaşı faktörü 7 alt gruptan oluştuğu için gruplar arası farklılıklar incelenen dönemlere göre bu gruplar arasında değişik durumlar göstermektedir.

Yaşama Gücü

Oğlaklarda yaşama gücünü incelemek üzere bir yıllık veriler değerlendirilmiştir. Yaşama gücü ile ilgili hesaplamalar canlı doğmuş

Tablo 3. İncelenen Çevre Faktörlerinin Oğlakların Çeşitli Dönemlerindeki Ağırlıklarına Etkileriyle İlgili Varyans Analizi.

Varyasyon Kaynağı	SD	Doğum Ağırlığı		30 Gün Ağırlığı		60 Gün Ağırlığı		90 Gün Ağırlığı	
		K.O.	F	K.O.	F	K.O.	F	K.O.	F
Genel	152	0.28	-	1.30	-	3.82	-	8.04	-
İncelenen Faktörler	8	0.80	3.13**	4.61	4.17**	11.1	3.53**	29.4	4.29**
Cinsiyet	1	1.37	5.36**	12.2	10.9**	36.3	11.5**	30.9	4.51**
Doğum Tipi	1	0.35	1.37	11.2	10.0**	37.3	11.8**	67.7	9.9**
Anası Yaşı	6	0.82	3.21**	2.15	1.92	8.75	2.77**	25.8	3.76**
Hata	144	0.26	-	1.12	-	3.16	-	6.85	-

Varyasyon Kaynağı	SD.	120 Gün Ağırlığı		150 Gün Ağırlığı		180 Gün Ağırlığı		360 Gün Ağırlığı	
		K.O.	F	K.O.	F	K.O.	F	K.O.	F
Genel	152	7.14	-	8.25	-	33.17	-	18.11	-
İncelenen Faktörler	8	31.1	5.4**	37.8	5.7**	113.7	4.0**	100.9	7.5**
Cinsiyet	1	68.5	11.8**	94.9	14.4**	433.6	15.0**	616.3	45.6**
Doğum Tipi	1	33.8	5.8**	37.7	5.7*	13.0	0.45	41.5	3.1
Ana Yaşı	6	25.4	4.4**	28.9	4.38**	82.3	2.87**	18.7	1.4
Hata	144	5.81	-	6.61	-	28.7	-	13.51	-

* = P < 0.05

** = P < 0.01

oğlak sayısı esas alınarak yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo-4'de verilmiştir. Tek doğan oğlaklarda, 60, 90, 120, 180 ve 360 güne kadar yaşayanların oranı sırasıyla % 91.3, 88.8, 87.5, 83.1 ve 82.5 olurken,

Tablo 4. Ankara Keçisi Oğlaklarının Çeşitli Dönemlerdeki Yaşama Gücü ile ilgili İstatistik Değerler.

Gruplar	Canlı Doğan Oğlak Sayısı	Çeşitli Dönemlerdeki Mevcut Oğlak Sayısı						
		30. Gün Adeti	60. Gün Adeti	90. Gün Adeti	120. Gün Adeti	150. Gün Adeti	180. Gün Adeti	360. Gün Adeti
Genel	184	171	170	164	162	156	155	153
Erkekler	84	79	78	74	73	72	71	69
Dişiler	100	92	92	90	89	84	84	84
Tekler	160	147	146	142	140	134	133	132
İkizler	24	24	24	22	22	22	22	21
Anası 2 Yaşlılar	14	13	13	13	12	10	10	10
Anası 3 Yaşlılar	30	26	26	25	25	24	24	23
Anası 4 Yaşlılar	11	10	10	10	10	10	10	10
Anası 5 Yaşlılar	35	33	33	33	32	31	30	30
Anası 6 Yaşlılar	43	40	39	36	36	34	34	34
Anası 7 Yaşlılar	24	23	23	22	22	22	22	22
Anası 8 Yaşlılar	27	26	26	25	25	25	25	24

Gruplar	Çeşitli Dönemlerdeki Yaşama Gücü							
	30. Gün %	60. Gün %	90. Gün %	120. Gün %	150. Gün %	180. Gün %	360. Gün %	
Genel	92.9	92.4	89.1	88.0	84.8	84.2	83.2	
Erkekler	94.1	92.9	88.1	86.9	85.7	84.5	82.1	
Dişiler	92.0	92.0	90.0	89.0	84.0	84.0	84.0	
Tekler	91.9	91.3	88.8	87.5	83.8	81.3	82.5	
İkizler	100.0	100.0	91.7	91.7	91.7	91.7	87.5	
Anası 2 Yaşlılar	92.9	92.9	92.9	85.7	71.4	71.4	71.4	
Anası 3 Yaşlılar	86.7	86.7	83.3	83.3	80.0	80.0	76.7	
Anası 4 Yaşlılar	90.9	90.9	90.9	90.9	90.9	90.9	90.9	
Anası 5 Yaşlılar	94.3	94.3	94.3	91.4	88.6	85.7	85.7	
Anası 6 Yaşlılar	93.0	90.7	83.7	83.7	79.1	79.1	79.1	
Anası 7 Yaşlılar	95.8	95.8	91.7	91.7	91.7	91.7	91.7	
Anası 8 Yaşlılar	96.3	96.3	92.6	92.6	92.6	92.6	88.9	

ikizlerde aynı sıra ile % 100.0, 91.7, 91.7, 91.7 ve 87.5 olmuştur. Erkeklerde aynı sıra ile % 92.9, 88.1, 86.9, 84.5 ve 82.1, dişilerde % 92.0, 90.0, 89.0, 84.0 ve 84.0'dır. Süt kesim dönemi olan 120. günde ana yaşına göre yaşama gücü, anası 2 yaşlı olanlardan anası 8 yaşlı olanlara doğru sırasıyla % 85.7, 83.3, 90.9, 91.4, 83.7, 91.7 ve 92.6 olmuştur. Bu değerlerden de anlaşılacağı gibi teklerle ikizler arasında ve erkeklerle dişiler arasında yaşama gücü bakımından büyük farklılıklar olmadığı, ancak ana yaşı grupları arasında önemli farklılıklar ol-

duğu görülmekte olup en düşük yaşama gücünün anası 2 yaşlı grupta, en yüksek yaşama gücünün de anası 7 ve 8 yaşlı gruplarda olduğu anlaşılmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Büyüme

Oğlakların canlı ağırlıkları, doğumdan itibaren bir yaşa kadar çeşitli dönemlerde incelenmiş, cinsiyet, doğum tipi ve ana yaşı gibi faktörlerin de etkileri gözönüne alınmıştır. Elde edilen ortalama değerler ve incelenen faktörlere ait etki payları (Tablo-1 ve-2) incelendiğinde erkeklerin dişilerden, teklerin ikizlerden daha üstün olduğunu göstermektedir. Oğlaklar ana yaşı gruplarına göre incelendiğinde doğum ağırlığının, anası 6 yaşlı olan grupta en yüksek olduğu, anası 4 yaşlı grupta da en düşük olduğu görülmektedir. Büyüme dönemindeki canlı ağırlıklar yönünden anası 4 yaşlı olan grup bütün dönemlerde en yüksek değerlere sahip olmuştur. Burdan da ana yaşının oğlakların büyüme kabiliyetine önemli derecede etkili olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu etki muhakkak ki ananın süt verimi ile de ilgilidir.

Ankara Keçileri üzerinde yapılan çalışmalarda, Sincer ve Öznacar (9), Lalahan Numunc Çiftliği keçi sürüsünde, doğum ağırlığını erkeklerde 2.638 kg, dişilerde 2.514 kg, bir yaş ağırlığını erkekler de 21.8 kg, dişilerde 15.8 kg, Kutsal ve Aköz (7) Çifteler Harası Ankara Keçisi sürüsünde, oğlaklarda doğum ağırlığını erkeklerde, 2.876 kg, dişilerde 2.683 kg, dişilerde bir yaş ağırlığını 15.1 kg bulmuşlardır. Arıtürk ve ark. (1), Ankara Keçileri üzerinde yaptıkları bir çalışmada ortalama doğum, süten kesme (120 gün) ve 12 aylık canlı ağırlıkları erkeklerde sırasıyla 2.6, 16.8 ve 20.3 kg, dişilerde aynı sırayla 2.3, 14.7 ve 18.8 kg olarak bulmuşlardır. Kale (6), Çifteler Harası Ankara Keçisi sürüsünde oğlaklarda doğum ağırlığını 2.379 kg olarak bulduğunu bildirmektedir. Shelton (10), Texas'ta Ankara Keçileri üzerinde yapılan bir araştırmada süten kesme ağırlığını anası 2 yaşlılarda 18.1 kg, anası ergin yaşlılarda 19.3 kg bulunurken, Shelton ve Basset (11), 6 ay ağırlığını dişi oğlaklarda 20.6 kg, 12 ay ağırlığını erkeklerde 34.5 kg, dişilerde 23.2 kg bulmuşlardır. Ghai ve Ishaq (4), Texas'tan Pakistan'a ithal edilen Ankara Keçisi Oğlaklarında, doğum ağırlığını erkeklerde 2.854 kg, dişilerde 2.400 kg, süt kesim ağırlığını ise 16.082 kg ve 13.771 kg olarak bulmuşlardır.

Bu çalışmada Ankara Keçisi oğlaklarının erkekleri için bulunan doğum, süt kesim (120. gün), 6 ay ve bir yaş canlı ağırlık değerleri 2.6, 14.2, 17.3 ve 20.8 kg ve dişileri için bulunan aynı canlı ağırlık değerleri 2.4, 12.7, 15.2 ve 16.5 kg. dir. Diğer araştırmacıların buldukları değerlerle karşılaştırıldığında doğum ağırlığı yönünden benzerlikler görülürken, süt kesim ağırlığı, 6 ay ve bir yaş ağırlıkları yönünden Shelton ve Basset (11)'in Texas'ta Ankara Keçileri için buldukları değerlerden düşük, Arıtürk ve ark. (1) ile Ghai ve Ishaq (4), tarafından bulunan süt kesim ağırlığı değerlerinden düşük, Arıtürk ve ark. (1), Sincer ve Öznacar (9)'in 1 yaş ağırlığı için bulduğu değerlerle yakınlık göstermektedir.

Yaşama Gücü

Oğlaklarda yaşama gücü genelde 120. günde % 88.0, 150. günde % 84.8 ve 360. günde (bir yaşında) % 83.2 düzeyinde olmuştur. Diğer bir ifade ile 120., 150. ve 360. günlere kadar ölüm oranı % 12.0, 15.2 ve 16.8 olmuştur. Bu değerler erkek oğlaklarda % 13.1, 14.3 ve 17.9, dişi oğlaklarda % 11.0, 16.0 ve 16.0, tek doğanlarda % 12.5, 16.2 ve 17.5, ikiz doğanlarda % 8.3, 8.3 ve 12.5 düzeyinde olmuştur. Ana yaşı gruplarına göre incelendiğinde, süttten kesme dönemine (120. güne) kadar ve ondan sonraki bir yaşa kadarki dönemde en düşük yaşama gücünü anası 2 yaşlı grupta, en yüksek yaşama gücünü de anası 7 ve 8 yaşlı gruplardan olan oğlaklar göstermişlerdir. Bu değerler erkeklerle dişilerin birbirine yakın değerler gösterdiğini, ikizlerin teklerden, anası yaşlı olanların anası genç olanlardan, bilhassa ilk doğumunu yapan anaların oğlaklarından daha yüksek yaşama gücüne sahip olduğunu göstermektedir. Buradan da ana yaşının oğlakların yaşama gücünü etkilediği, yaşlı analar yaşa bağlı olarak süt veriminin yüksek oluşunun bunda rolü olduğu söylenebilir. İkizlerin yaşama gücünün yüksekliği ise ikizlik oranının düşük oluşu, ikiz oğlak sayısının azlığı, onlara daha fazla ihtimam gösterilmesi ve ikiz doğuran anaların yine süt veriminin iyi olması ile açıklanabilir. Bu çalışmada elde edilen oğlaklara ait yaşama gücü değerleri, Shelton (10)'un Texas'ta Ankara Keçisi oğlaklarında elde ettiği değerlerden yüksek, Arıtürk ve ark. (1)'nin bulduğu değerlerle yakınlık göstermektedir.

Sonuç

Ankara Keçisi, ülkemize mahsus bir keçi ırkıdır. Bedenini örten ve tiftik adı verilen kıl örtüsü çok değerli ve dayanıklı kumaşlar yapı-

munda kullanılmaktadır. Bu keçilerden elde edilen gelirin tamamı tiftik verimi ile sağlanmaktadır. Zarif ve güzel bir hayvan olan Ankara Keçisi, diğer çiftlik hayvanlarına göre daha geç gelişen, dölverimi ve süt verimi gibi özellikleri bakımından da oldukça düşük verim düzeyine sahip olan bir hayvandır. Ancak et ve süt verimi yönünden yetiştirilen çiftlik hayvanlarına göre-özellikle koyun ve sığırlara göre-düşük değerli gıdalarla yaşayabilme kabiliyetine sahiptir. Dünya Tiftik Keçi varlığının büyük bir bölümünü de ülkemiz oluşturmaktadır. Ülkemizden Tiftik Keçisi götüren ülkeler, bu keçilerin yetiştiriciliğinde oldukça iyi seviyelere ulaşmışlardır. Ülkemizde de bu keçiler üzerinde ciddi ve yoğun çalışmalar yapılarak beden iriliği, gelişme kabiliyeti, tiftik, süt ve dölverimi özelliklerinin yükseltilmesi zarureti vardır.

Literatür

- 1- **Arıtürk, E., Yalçın, C., İmeryüz, F., Müftüoğlu, Ş. ve Sincer, N.** (1980): *Ankara Keçisi Yetiştiriciliğinin Genetik ve Çevresel Yönleri Üzerinde Araştırmalar*. Lalahan Zoot. Araşt.Enst.Yayınları: 63, Ankara.
- 2- **Batu, S.** (1951): *Türkiye Keçi İkları ve Keçi Yetiştirme Bilgisi*. Ankara Üni.Vet.Fak. Yayınları: 4, Ankara.
- 3- **FAO** (1981): *Production Yearbook*. FAO, ..., Rome.
- 4- **Ghai, A. ve Ishaq, S.M.** (1965): *Angora Goat Breeding In West Pakistan*, Anim.Anim. Breed.Abstr.35 (1): 107.
- 5- **İmeryüz, F.** (1959): *Amerikadan Gelen 6353 Tek Adlı Ankara Keçisi Tekesinin 1.5 ve 2.5 Yaşındaki Yavrularıyla Aynı Yaşta Olan Ankara Keçilerimizin Beden Ölçüleri, Tiftik Verimi, Doğum ve Canlı Ağırlıkları Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma*. Lalahan Zoot.Araşt.Enst. Dergisi Sayı: 1 den Ayrı Baskı. Ankara.
- 6- **Kale, N.** (1981): *Ankara Keçisi Dişi Cebişlerinde Canlı Ağırlığın Döl Verimine Etkisi*. Çiftçiler Harası Müd. Eskişehir.
- 7- **Kutsal, A. ve Aköz, S.** (1956): *Türkiye Tiftik Yetiştiriciliği ve Tiftik*. Lalahan Numune Çiftliği. Ankara.
- 8- **Müftüoğlu, Ş., Öznacar, K.** (1972): *Ankara Keçisi Yetiştiriciliği ve Tiftik*. Lalahan Zoot.Araşt.Enst.Yayınları: 29.
- 9- **Sincer, N. ve Öznacar, K.** (1960): *Lalahan Numune Çiftliği Ankara Keçilerinin Beden Ölçüleri, Doğum ve Canlı Ağırlıkları ile Tiftik Verimleri Üzerinde Bir Araştırma*. Lalahan Zoot.Araşt.Enst.Derg., s.6: 23-39.
- 10- **Shelton, M.** (1960): *The Relation of Face Covering to Fleece Weight, Body Weight and Kid Production of Angora Goat*. Journal Anim.Sci., 12: 302-308.
- 11- **Shelton, M. ve Basset, J.W.** (1970): *Estimate of Certain Genetic Parameters Relating to Angora Goats*. Texas Agric.Exp.Sta.Res.Rep.(PR-2750): 38-41.
- 12- **Tarım ve Orman Bakanlığı, Vet.İşleri Gen.Müd. Kayıtları** (1981).
- 13- **Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği.** (1964): *Tiftik Yetiştiriciliği ve Türk Tiftiği*.
Yazı 4.5.1983 günü alınmıştır.